

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi säteilylain
52 a §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säteilylakiin lisättäväksi säännös, jolla kansallisesti täytäntöön pantaisiin radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta annettu neuvoston direktiivi.

Direktiivissä säädetään jätteen siirron, tuonnin tai kauttakulun yhteydessä vaadittavista lupahakemuksista, toimivaltaisten viranomaisten suostumusten antamisesta ja lu-

pien myöntämisestä, siirtoa koskevista vastaanottoilmoituksista, vientikielloista, vakioasiakirjojen käyttämisestä sekä toimivaltaisten viranomaisten nimeämisestä. Järjestelmän tarkoituksena on työntekijöiden ja väestön suojeleminen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 25 päivänä joulukuuta 2008.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta annettu neuvoston direktiivi 2006/117/Euratom, jäljempänä *jätésiirtodirektiivi*, sisältää säännökset yhteisön sisäisestä järjestelmästä, jolla varmistetaan radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen valtioiden välisten siirtojen turvallinen toteutus ja väestön asianmukainen suojeleminen. Järjestelmän perusajatus on, että jokaisen siirron tulee perustua alkuperäjäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle tehtyyn hakemukseen, jossa olevien tietojen perusteella toimivaltainen viranomainen hankkii etukäteen siirtosuunnitelmalle sekä määräjäsenvaltion että kauttakulkujäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten hyväksynnät. Kun kaikki siirtoa varten tarvittavat suostumukset on saatu, alkuperäjäsenvaltion toimivaltaisella viranomaisella on oikeus myöntää siirron hakijalle siirtolupa. Luvan myöntäneen toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava siirtoluvasta

määräjäsenvaltiona olevan jäsenvaltion sekä kauttakulkuvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille.

Jätésiirtodirektiivillä kumotaan radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta annettu direktiivi 92/3 Euratom, jäljempänä *vanha jätésiirtodirektiivi*. Säännökset ydinjätteen osalta on otettu huomioon laissa ydinenergialain muuttamisesta (342/2008) sekä siihen liittyvissä asetuksissa.

Jätésiirtodirektiivi kattaa kaikenlaiset radioaktiivisten jätteiden ja käytetyn ydinpolttoaineen siirrot. Jätésiirtodirektiivi sisältää myös Euroopan unionin ulkopuolisia radioaktiivisten jätteiden ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtoja koskevat menettelyvaatimukset. Jätésiirtodirektiivissä säädetään tuonnista unionin ulkopuolisesta valtiosta jäsenvaltioon, viennistä jäsenvaltiosta unionin ulkopuoliseen valtioon sekä kauttakuljetuksesta jäsenvaltion tai -valtioiden kautta. Jätésiirtodirektiivissä on, kuten nykyäänkin, kielletty radioaktiivisen jätteen tai käytetyn ydinpolttoaineen vieminen sellaiseen unionin ulko-

puoliseen valtioon, jolla ei ole vaadittavia hallinnollisia ja teknisiä edellytyksiä huolehtia jätteestä turvallisesti.

Jätesiirotodirektiivin soveltamisalaan kuuluvia siirtoja koskevat menettelyt säädetään direktiivissä yksityiskohtaisesti, minkä osoittaa sekin, että kaikissa siirroissa on käytettävä Euroopan komission laatimia vakioasiakirjoja. Asiakirjoihin (lomakkeisiin) sisällytetään myös asiakirjan täyttämistä koskevat vähimmäisvaatimukset.

Eduskuntaa on tiedotettu jätesiirotodirektiivistä E-kirjelmällä (E 1/2005 vp) 24 päivänä tammikuuta 2005. Jätesiirotodirektiivin kansallisen täytäntöönpanon vaiheessa on säteilylain muutos alempiasteisen sääntelyn sijaan kuitenkin osoittautunut välttämättömäksi, mistä Eduskuntaa on tiedotettu E-jatkokirjelmällä 15 päivänä syyskuuta 2008.

Tarkoitus on toteuttaa direktiivin kansallinen täytäntöönpano siten, että säteilylain alaan kuuluvien radioaktiivisten jätteiden siirrot ja ydinenergiain alaan kuuluvien ydinjätteiden siirrot säännellään kummankin lain nojalla erikseen. Jätesiirotodirektiivin edellyttämät muutokset ydinenergiain lakiin (990/1987) ovat tulleet voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2008 ydinenergiain muuttamisesta annetulla lailla (342/2008), jonka nojalla annetaan alempiasteiset säännökset. Jos kyse ei ole ydinenergiain alaan kuuluvasta ydinjätteestä, radioaktiivisen jätteen siirtoa koskeva asia käsiteltäisiin säteilylakiin (592/1991) ehdotettavan uuden 52 a §:n 4 momentin mukaan. Käytännön menettelyt tulevat kuitenkin olemaan samanlaiset molempien jätelajien osalta. Kun myös toimivaltainen viranomaisena on molemmissa tapauksissa sama, Säteilyturvakeskus, sekaannuksen vaaraa ei jätesiirotta suunnittelevan asiakkaan kannalta ole.

Täytäntöönpanotavan jätesiirotodirektiivin tarkoitus täyttyy, kun siirtoa suunnitteleva asiakas esittää hyvissä ajoin siirtoa ja sen toteutusta koskevan suunnitelmansa toimivaltaisen viranomaisen, Säteilyturvakeskuksen, tarkastettavaksi.

Säteilylain 52 a §:n 1 momentin mukaan radioaktiivista jätettä tai materiaalia, joka sisältää radioaktiivista jätettä tai materiaalia, saadaan tuoda maahan, viedä maasta tai kuljettaa Suomen alueen kautta vain sillä edelly-

tyksellä, että jokaisen jäte-erän siirto on Säteilyturvakeskuksen etukäteen hyväksymä.

Säteilylain 52 a §:n 2 momentin mukaan radioaktiivista jätettä ei saa viedä maahan, jolla ei ole riittäviä teknillisiä, lainsäädännöllisiä ja hallinnollisia valmiuksia huolehtia radioaktiivisista jätteistä.

Säteilylain 52 a §:n 3 momentin mukaan käytöstä poistettua säteilylähdetä, joka on valmistettu muualla kuin Suomessa, ei saa tuoda Suomeen radioaktiivisena jätteenä.

Radioaktiivisen jätteen siirrot Suomeen tai Suomesta pois muussa kuin tutkimus- tai siihen rinnastettavassa tarkoituksessa ovat tähän saakka olleet harvinaisia. Ydinjätteen maasta vieminen tai maahan tuominen on ydinenergiain 6 a ja 6 b §:n mukaisesti kielletty, vähäisiä tutkimuseriä lukuun ottamatta.

Tähän saakka radioaktiivisten jätteiden valtioiden välisiä siirtoja koskeva perussäännös on ollut säteilyasetuksen (1512/1991) 24 a §, joka lisättiin asetukseen ennen Suomen liittymistä Euroopan unioniin säteilyasetuksen muuttamisesta annetulla asetuksella (1598/1994). Tarkemman ohjeistuksen on antanut Säteilyturvakeskus.

Ehdotetulla esityksellä siirrettäisiin perussäännös asetustasolta säteilylakiin lisäämällä säteilylain 52 a §:ään uusi 4 momentti, jonka mukaan jätesiirotodirektiivin säännökset olisivat sellaisenaan kotimaisena lakina voimassa. Direktiivin täytäntöönpano edellyttää esitetyn säteilylain muutoksen lisäksi säteilyasetuksen 24 a §:n, jolla on täytäntöönpanu vanha jätesiirotodirektiivi, kumoamista.

Lisäksi ehdotetun säteilylain 52 a §:n 5 momentissa esitetään, että Säteilyturvakeskus julkaisisi jätesiirotodirektiivin 17 artiklassa tarkoitetun vakioasiakirjan toisinnon ministeriöiden ja valtion muiden viranomaisten määräyskokoelmista annetun lain (189/2000) mukaisessa määräyskokoelmassaan.

2. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole taloudellisia, hallinnollisia eikä ympäristöllisiä vaikutuksia.

3. Asian valmistelu

Asia on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä.

Esityksestä on pyydetty lausunnot säteilyturvaneuvottelukunnassa edustettuina olevilta viranomaisilta ja yhteisöiltä: Säteilyturvakeskuksesta, työ- ja elinkeinoministeriöltä, ympäristöministeriöltä, Pääesikunnalta, Työterveyslaitokselta, Helsingin yliopistolliselta keskussairaaltalta, Tampereen yliopistolliselta keskussairaaltalta sekä Turun yliopistolliselta keskussairaaltalta. Lisäksi esityksestä on pyydetty lausunnot oikeusministeriöltä sekä Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry:ltä. Lausuntoja on saatu 10 kappaletta.

Oikeusministeriö pitää mahdollisena jätesiirtodirektiivin täytäntöönpanoa esitetyllä tavalla niin sanotun blankettilain tapaan ottaen huomioon täytäntöön pantavan jätesiirtodirektiivin säännösten tarkkarajaisuuden, yksityiskohtaisuuden sekä teknisluonteisuuden. Oikeusministeriö toteaa, ettei esitetylle inkorporointi- tai blankettimuotoiselle täytäntöönpanolle ole valtiosääntöoikeudellista estettä direktiivien osalta, joskin inkorporoinnin tulisi olla poikkeuksellinen täytäntöönpanomenetelmä. Oikeusministeriö pitää tarkoituksenmukaisena, että Säteilyturvakeskus julkaisee määräyskokoelmassa jätesiirtodirektiivin 17 artiklassa tarkoitetut vakioasiakirjat (lomakkeet), vaikka ne julkaistaan myös Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Tarkkuuden vuoksi laissa on syytä viitata kyseiseen direktiivin artiklaan. Oikeusministeriö toteaa myös, että blankettimuotoinen täytäntöönpano edellyttäisi sääntelyn selkeyden vuoksi jätesiirtodirektiivin ottamista hallituksen esityksen liitteeksi. Ympäristöministeriö on myös esittänyt lausunnossaan jätesiirtodirektiivin sisällyttämistä esitykseen.

Muutoin lausunnonantajilla ei ole ollut huomautettava esityksen johdosta.

Lausunnoissa esitetyt huomautukset on otettu huomioon esitystä viimeisteltäessä.

4. Voimaantulo

Jätesiirtodirektiivin täytäntöönpanon määräaika päättyy 25 päivänä joulukuuta 2008.

Lain olisi tultava voimaan mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 25 päivänä joulukuuta 2008.

5. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Perustuslakivaliokunta on käytännössään edellyttänyt, että EU:n oikeuden täytäntöönpanosääntelyn on täytettävä vaatimukset muun ohella hyvästä lainkirjoittamistavasta (PeVL 50/2006 vp, PeVL 9/2004 vp). Kansallisia täytäntöönpanotoimia edellyttävät EU:n säädökset tulisi sisällyttää pääsääntöisesti kansalliseen lainsäädäntöön EU-säädösten asiasisältöä vastaavilla säännöksillä. Blankettimuotoista tekniikkaa voidaan perustuslakivaliokunnan mukaan käyttää silloin, kun kyse on yksityiskohtaisista ja tarkoista säännöksistä ja jos säännökset muodostavat yhdessä täytäntöönpanon yhteydessä annettujen asiasisältöisten säännösten kanssa sellaisen kokonaisuuden, joka täyttää täytäntöönpanosääntelylle asetettavat yleiset vaatimukset (PeVL 23/2007 vp, PeVL 50/2006 vp).

Jätesiirtodirektiivin mukaiset menettelyt jätesiirtojen ennakovalmistelussa ja valvomisessa ovat yksityiskohtaisia sekä hyvin teknisiä eivätkä jätä jäsenvaltiolle liikkumavaraa täytäntöönpanon toteuttamisessa. Tästä johtuen esitetään, että jätesiirtodirektiivi täytäntöön pantaisiin kansallisesti säätämällä direktiivin menettelyt Suomessa sellaisenaan voimaan ehdotetulla säteilylain 52 a §:n 4 momentilla.

Lisäksi ehdotetun säteilylain 52 a §:n 5 momentissa esitetään, että kansallisena valvontaviranomaisena toimiva Säteilyturvakeskus julkaisisi jätesiirtodirektiivin 17 artiklassa tarkoitetun vakioasiakirjan toisinnon määräyskokoelmassaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

säteilylain 52 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 27 maaliskuuta 1991 annetun säteilylain (592/1991) 52 a §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1334/1994 ja 1179/2005, uusi 4 ja 5 momentti seuraavasti:

52 a §

Tuonti, vienti ja kauttakuljetus

direktiivi, säädettyjä menettelyjä noudattaen.

Sen lisäksi, mitä jätesiertodirektiivin 17 artiklassa säädetään, Säteilyturvakeskus julkaisee artiklassa tarkoitetun vakioasiakirjan toisinnon määräyskokoelmassaan.

Radioaktiivisen jätteen siirrot on toimeenpantava radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta annetussa neuvoston direktiivissä 2006/117/Euratom, jäljempänä *jätesiirto-*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 2008

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Liisa Hyssälä*